

Τα ‘συμπτώματα’ έχουν ‘νόημα’. Φυσικά όλα τα ιατρικά συμπτώματα έχουν εξ ορισμού κάποιο *αρνητικό* νόημα που απορρέει από την φθοροποιό δράση της νόσου επί των ιστών. Αυτό όμως δεν ισχύει καθόλου για τα ψυχολογικά ‘*συμπτώματα*’. Η διάκριση αυτή διαπιστώνουμε ότι είναι ακόμη μία θεμελιώδους σημασίας αρχή που απορρέει ευθέως εκ των μέχρι τούδε λεχθέντων δοθέντος ότι αυτά είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα με την ‘*αρχή της σταθερότητας*’. Έτσι, η ανωτέρω διάκριση περί ‘*νόσου*’ δεν θα αποδειχθεί στη συνέχεια ότι είναι απλώς εξ ίσου σημαντική με αυτή την *αρχή* που σαφώς υπηρετεί αλλά ότι συγχρόνως ο Freud ανοίγει με αυτό του το κείμενο το δρόμο για συγκεκριμένες πλέον *πρακτικές παρεμβάσεις* στη θεραπεία των ψυχικών παθήσεων που περιέργως ουδέποτε μελετήθηκαν συστηματικά ως τώρα. Υπ’ αυτή την έννοια το κείμενο αυτό είναι εισαγωγικό και προκαταρκτικό της έννοιας του *εγώ* (Τόμος XIX) που θα αποτελέσει την φυσική κατάληξη όλων των προηγούμενων.

Το φαινομενικά περίεργο είναι ότι ο Freud σ’ αυτή του την ομιλία παραμένει *ακόμη* στην *περιγραφική* ισχύ της επιχειρηματολογίας του και παρά την τεράστια μεταψυχολογική προσέγγιση που έχει πραγματοποιήσει ως τώρα. Αναλογιζόμενοι τις αντιστάσεις εκ των όσων πρόκειται να λεχθούν στους επόμενους Τόμους είναι κατανοησιμη η επιφυλακτικότητά του. Προφανώς, θεωρώντας ότι το ακροατήριό του δεν είναι καθόλου σε θέση να διαπραγματευτεί τις μεταψυχολογικές του αυτές θέσεις που έχει αναπτύξει από διετίας στα αντίστοιχα κείμενά του παραμένει σταθερά παρατηρητής και σχολιαστής που κάθε τόσο προσθέτει προσεκτικά μία επιπλέον μεταψυχολογική προσθήκη στο ήδη υπάρχον οικοδόμημά του.

Παίρνοντας λοιπόν το παράδειγμα της ‘*ψυχαναγκαστικής νεύρωσης*’ ο Freud ξεκινάει για μία ακόμη φορά την ανάλυση των ‘*συμβολικών*’ καταστάσεων που ενυπάρχουν στα ‘*συμπτώματα*’ αυτής όπως και κάθε άλλης ψυχολογικής ‘*νόσου*’. Έτσι, εντός της φαινομενικά καταχρηστικής αυτής λέξης που αποκαλείται ψυχολογική ‘*νόσος*’ βρίσκεται κυριολεκτικά συμπυκνωμένο ολόκληρο το υπό κατασκευή θεραπευτικό του εργαλείο. Ας υπενθυμίσουμε δε ότι αυτό το εκκολλητόμοιο θεραπευτικό εργαλείο μέχρι στιγμής έχει φτιαχτεί άνευ της ανάγκης οποιασδήποτε επιστημονικής υπόθεσης. Κατά συνέπεια, έχοντας ήδη καθορισμένο το πλαίσιο των ‘*ελευθέρων συνειρμών*’ ο Freud θεωρεί ότι βρίσκεται πολύ κοντά στην *κατασκευή* του κατάλληλου εργαλείου θεραπείας της νευρωτικής ‘*νόσου*’. Αυτό δε το ψυχαναλυτικό εργαλείο *ουδόλως* θα αφορά την *ανθρώπινη φύση* στο σύνολό της όπως τόσο ατυχώς απεδόθη ότι ήταν στόχος του έργου του.

Κατ’ αρχάς, ο λόγος ύπαρξης αυτού του εργαλείου *θεραπείας της ψυχικής ‘νόσου’* δεν είναι επίτευγμα ενός ανθρώπου ούτε είναι εφεύρεση του Freud. Είναι ένα αυτο-αναπαράγόμενο δημιούργημα του κάθε ένα νευρωτικού ασθενή. Διότι οι ρίζες του βρίσκονται στην εγγενή ανάγκη της νευρωτικής κατάστασης να προσομοιάσει με αυτό που θεωρείται *φυσιολογικό* και συνεπώς να φέρει εντός αυτού τα στοιχεία του *θανάτου* ήτοι, της ανύπαρκτης μεν στη συνείδηση αλλά υποθετικά αναπόφευκτης φθοράς των ιστών και μάλιστα εντός προκαθορισμένων πλαισίων πόνου, δυστυχίας, καταπάτησης κάθε μορφής ζωής και ζωντανίας. Έτσι, κάθε ψυχολογική διαδικασία μιμούμενη βιολογικές συμπεριφορές θανάτου είναι εκ προοιμίου σίγουρο ότι θα φαίνεται ως νοσηρή κατάσταση. Κι’ αν ακόμη δεν μας έχει λεχθεί ποια είναι τα *κρυφά δεδομένα* που κάνουν ώστε να φαίνεται μία τόσο περίεργη ψυχολογική κατάσταση της συνείδησης αντίστοιχη της βιολογικής είμαστε *κλινικά* πλήρως ικανοποιημένοι ότι η ‘*νεύρωση*’ έχει προνοήσει για μία απόκρυφη μεν αλλά πάντοτε βιολογικά δήθεν-κατανοησιμη εξέλιξη της ‘*νόσου*’.

Στο σημείο αυτό οι δρόμοι του *ασθενή* και του *ψυχαναλυτή* χωρίζουν για πρώτη φορά αμετάκλητα. Ο ψυχαναλυτής ατενίζει τα ‘*συμπτώματα*’ ως *θετικά φαινόμενα χρονικής διατήρησης της ζωής* όσο η *λίμπιντο* δεν παύει να αναπτύσσεται κυριαρχικά στις *φαντασιώσεις των ‘λέξεων’* του ασθενή. Ο ψυχαναλυτής ακούει πράγματα αλλόκοτα μεν αλλά που *εξυπηρετούν την διατήρηση της ζωής του ασθενή* του αν και ο ίδιος ο ασθενής αδυνατεί να δει την απίθανη υπερβολή *περί των κινδύνων ζωής* που υποτίθεται ότι διατρέχει. Στην αδιαπραγμάτευτη ψυχική πραγματικότητα του ψυχαναλυτή περί ‘*αυτοσυντήρησης*’ και ‘*σταθερότητας*’ δεν υπάρχει τίποτα από την φθορά ιστών που υπαινίσσεται ο ασθενής. Το αντίθετο μάλιστα συμβαίνει. Οι δυο τους βρίσκονται σε εντελώς αντίθετες κατευθύνσεις συνειδητοποίησης. Η ασθενής του παραδείγματος του κειμένου με τους ‘*άστειους*’ φαντασιωτικούς ψυχαναγκασμούς της ενισχύει την κινητική δράση των μυών της, τους δυναμώνει, κάθε άλλο παρά πείθει ότι πάσχει σωματικά, αυτά που της συμβαίνουν μας δηλώνουν ότι η *ενέργειά* της είναι ποσοτική και ατέλειωτη εξ ου και η ανάγκη της να κάνει αυτά τα ‘*αστεία*’ πράγματα για να εκτονωθεί.

Ο ψυχαναλυτής γνωρίζοντας βιωματικά τις περιπλανήσεις της *λίμπιντο* κατανοεί πλήρως ότι η ‘*νόσος*’ του κάθε

ασθενούς είναι φαντασιωσική δύναμη αν και σίγουρα μεγάλη ταλαιπωρία για τον ασθενή που την υπόκειται μη ικανοποιούμενος σεξουαλικό-συναισθηματικά απ' αυτόν. Όμως, κατά κανένα τρόπο δεν συνίσταται σε βιολογική φθορά. Η ασθενής του φροϋδικού παραδείγματος μιλάει μια γλώσσα που δεν στέκει στα 'φυλογενετικά' δεδομένα της δεδομένης ευρωπαϊκής φυλής της. Ενεργεί με βάση δικά της δεδομένα, του εντελώς δικού της 'ασυνείδητου'. Συνεπώς, κατ' αρχάς η 'νόσος' της συνίσταται στο κάτι επιπλέον, στο 'αστείο', που προφανώς της έχει δημιουργήσει η πλεονάζουσα λιβιδινική της ενέργεια. Βέβαια, τώρα πια, στην ηλικία που πάει στο γιατρό για βοήθεια, δεν πρόκειται μόνον για ενέργεια που νιώθει μέσα της αλλά και για κάτι παθολογικό εξ αιτίας των 'λέξεων' που έχουν αναπτυχθεί μέσα της και της διακινούν αυτή την υποβόσκουσα ενέργεια προς αυτή την κατεύθυνση. Κι' αυτές οι 'λέξεις' δεν είναι τίποτα άλλο παρά τα περιεργα 'σύμβολα' που χρησιμοποιεί ο κάθε ασθενής ως παράγωγα των λιβιδινικών ανακυκλώσεων των 'λέξεων' των 'πραγμάτων'.

Φυσικά, τα ίδια ακριβώς 'σύμβολα' αν και σε πιο ακραίες μορφές τα έχουμε συναντήσει στα 'όνειρα' και στις 'παραπράξεις'. Ούτε ο αναλυτής ούτε ο ασθενής δεν τους έδινε τότε μεγάλη σημασία λόγω της απουσίας 'νόσου' καθώς το 'λάθος' ή το 'όνειρο' μπορούσε ευκόλως να θεωρηθεί 'φυλογενετικό', δηλαδή, έκφραση της φαντασίωσης που έχουμε αποκαλέσει βιολογική. Τώρα όμως πρόκειται περί του υποκειμενικού 'ασυνείδητου' και ο ασθενής αδυνατεί να δικαιολογήσει τα 'συμπτώματά' του που μοναδικός τους σκοπός αυτή τη φορά είναι η τακτοποίηση της μη-φυλογενετικής λιβιδινικής ενέργειας του υποκειμένου. Αυτή εντελώς συγκυριακά βιώνεται από τον ασθενή να σπάει το φραγμό του προ-συνειδητού και να γίνεται 'λέξη'.

Η λίμπιντο της ασθενούς του Freud βρίσκεται σαφώς εκτός ελέγχου. Ούτε 'μεταθέσεις', ούτε 'αντιδραστικοί σχηματισμοί' μπορούν να την ελέγξουν επαρκώς. Τα 'σύμβολα', οι ώσεις των μυών της, η πλεονασματική της λίμπιντο που προκαλεί τη 'νόσο' συναποτελούν στην ηλικία που βρίσκεται ένα περιεργο 'ψυχικό όργανο', κάτι σαν μία νέα φαντασίωση: σχεδόν υπαρκτή και ως εκ τούτου βιολογική. Μία φαντασίωση που της απαγορεύεται να ακολουθήσει έστω κατά προσέγγιση την 'φυλογένεση' της. Όταν όμως ο Freud της αποκαλύπτει ότι το 'φουσκωμένο μαξιλάρι' ισοδυναμεί με την φουσκωμένη κοιλιά της 'εγκυμοσύνης' η ασθενής αμέσως ανακουφίζεται τουλάχιστον προσωρινά επειδή ο 'αυτοματισμός' της 'φυλογένεσης' και η γνωστή μας αυτορυθμιζόμενη 'ευχαρίστηση' - αμιγές αποτέλεσμα της 'αρχής της σταθερότητας' - εξαφανίζουν ακαριαία το χάος των άπειρων 'λέξεων' που έχουν προσπαθήσει ανεπιτυχώς να δεσμεύσουν την λίμπιντο. Έτσι, οδηγούνται όλα προς τα πίσω. Έτσι, ένα 'σύμβολο' τόσο πρωτόγονο, σωματικό, υπερσυμπυκνωμένο και αμιγώς σεξουαλικά αντικειμενότροπο {τελευταία προσπάθεια λιβιδινικής επένδυσης κάθε 'νόσου'} όπως το της 'εγκυμοσύνης' καθίσταται σωτήριο για την ασθενή εξ αιτίας και μόνον της άπειρης 'φυλογενετικής' του δράσης. Η λειτουργία της 'ερμηνείας' δεν είναι η τελευταία λέξη του Freud επί του ρόλου και του τρόπου εξαφάνισης των 'συμπτωμάτων'. Εν πάση περιπτώσει στο παρόν του κείμενο αναδεικνύει πέραν πάσης αμφισβήτησης το πλεονασματικό κατά τον ασθενή βίωμα της 'νόσου' και την ακαριαία εξαφάνισή της μόλις το σχετικά υποκειμενικό 'σύμβολο' παλινδρομήσει σε ένα πολύ περισσότερο 'πρωτόγονο' 'σύμβολο'.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει για άλλη μία φορά να υπενθυμίσουμε το φαινόμενο "λέξεις των λέξεων", όπως το είχαμε αποκαλέσει στη μελέτη μας επί του 'The Unconscious: An Introduction'. Διότι αυτό καθορίζει τις δύο κατηγορίες των 'συμβόλων' στη συνείδηση και των δύο 'ασυνείδητων' - υποκειμενικό και φυλογενετικό - στο αποκαλούμενο ασυνείδητο. Πράγματι, τίποτα εξ αυτών δεν είναι ούτε συνειδητά και συνεπώς ισότιμα των βιολογικών ούτε ασυνείδητα και συνεπώς μόνον εν δυνάμει πραγματικά. Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για φαντασιώσεις του υποκειμένου (αναλυτή/ασθενή) όπως θα δούμε σε μία από τις επόμενες ομιλίες του Freud. Το 'σύμβολο' της 'εγκυμοσύνης' είναι μια 'φυλογενετική' 'λέξη' του υποκειμένου που η μόνη υπεροχή της έναντι του 'συμβόλου' 'μαξιλάρι' είναι το γεγονός ότι με την πελώρια 'συμπύκνωσή' της κάθε λιβιδινική ποσότητα είναι σίγουρο ότι θα βρει την θέση της εντός αυτής. Έτσι θα εξαφανιστεί η δύναμή της εκπίπτοντας από την μία φαντασίωση στην άλλη και παράγοντας τουλάχιστον προσωρινά τις αντίστοιχες 'συναισθηματικές' 'αναμνήσεις' που δεν έχουν σταθεροποιηθεί ως τώρα. Αν, δηλαδή, τα 'συμπτώματα' σημαίνουν κάτι αυτό δεν είναι παρά η έκφραση μιας 'νόσου' που υπάρχει για να λύσει ένα πρόβλημα παρατείνοντας την ζωή παρά για το αντίθετο. Κάποτε η πλεονάζουσα λίμπιντο συνιστούσε αιτία άμεσης απειλής της ζωής, τώρα τα 'συμπτώματα' εκ της 'νόσου' έχουν γίνει φορείς νέας ζωής - αρκεί να τους δοθεί η ευκαιρία μέσα από μία 'ερμηνεία'.